

Opinto-ohjaajan ammattieettinen osaaminen:
Ammattietiikan ennakotehtävä
Kierros III Yhteinen kysymys ja keskustelua siitä
Palautus viimeistään 15.6.2016
Cloydi@ Hult, Lundahl, Viidanoja, Karjalainen,
Rahkola

Mikä tekee ohjaajasta kouluttajan ja kouluttajasta ohjaajan?

Perinteisesti opinto-ohjaajan työ voidaan katsoa olevan kaikille opiskelijoille suunnattua ohjauspalvelua. Opinto-ohjaus on opiskelijan opintoihin liittyvän ohjauksen lisäksi myös elämänhallinnan ohjausta, nivelvaiheen ohjausta ja ammatillisen kasvun tukemista.

Opettajien ja kouluttajien työnkuva on puolestaan muuttunut yhä enemmän opiskelijan oppimaan ohjaukseksi ja valmentamiseksi. Ammatillisen kasvun tukeminen ja ohjaus on yhä kokonaisvaltaisempaa.

Ammatillisissa perustutkinnoissa tapahtunut muutos 1.8.2015 osaamisperusteisuuteen on muuttanut opettajan työtä yhä enemmän ohjaavaan suuntaan. Tulevat muutokset ammatillisen reformin myötä lisäävät entisestään ohjausta, kun nuorten ja aikuisten tutkinnot yhtenäistetään ja oppimispolku henkilökohtaistetaan. Myös oppimisen siirtyminen entistä voimallisemmin työelämään haastaa ohjaamisen uudelle tasolle. Näissä muutoksissa tulisi huomioida opettajien täydennyskoulutus jo ennen reformia. Opettajat ja työpaikkakouluttajat tarvitsevat ohjausosaamista lisää.

Nämä muutokset ovat väistämättä vaikuttaneet oppilaitosten työntekijöiden eri rooleihin, opetussuunnitelmiin, henkilökohtaisiin opintosuunnitelmiin, opetuksen ja opettajien työn suunnitteluun sekä opintohallinnon järjestelmiin. Toimintakulttuuri on muuttunut, kun lähtökohtana on osaaminen ja sen yksilöllinen kehittäminen. (Osaamisperusteisuus todeksi - askelmerkkejä koulutuksen järjestäjille. Opetushallitus. 2014)

Opettajan/kouluttajan rooli on enemmän ohjauksellinen. Tavoitteena on opiskelijan osaaminen ja sen saavuttamisen tukeminen. Ohjauksen keskiöön nousee opiskelijan henkilökohtainen opintosuunnitelma, joka laaditaan yhteistyössä eri toimijoiden kesken.

Kouluttajan oma kokemustausta on eduksi, laaja-alainen näkemys voi ohjata parempaan suuntaan kokemuksen kanssa kuin pelkkä tietopohjainen "koulutieto", tätä vasta voi sanoa ohjaukseksi.

Eettisiä näkökulmia mm.

Ohjaajasta kouluttaja >

- Opiskelijan osaamisen kunnioittaminen ja arvostaminen: ammatillisen kasvuun ohjaaminen
- Oppimaan oppimisen ohjaus taidot ja niiden tukeminen

Kouluttajasta ohjaaja >

- Opetuksen sijaan ohjataan> vastuu oppimisesta ja osaamisen hankkimisesta on opiskelijalla (oppimaan oppimisen taidot)
- Yksilöllisten ratkaisujen ja valintojen tukeminen
- Opiskelijan itsetuntemuksen tukeminen, elämänhallinnan kysymykset

Tärkeätä olisi organisatorisesti pohtia, kuka vastaa ohjauksesta ja millaisesta ohjauksesta on kyse. Kenen ehdoilla ohjausta tehdään? Mikä on vastuunjako, miten se näyttäytyy opiskelijalle?

Rooleista ja ohjauksen luonteesta

Osassa organisaatioissa puhutaan välittävästä ohjauksesta, jossa ohjaus on olennainen osa oppimisprosessia ja siten oikeastaan koko henkilöstön asia. Kun ohjaus on määritelty hyvin, se ei ole silloin irrallinen palvelumuoto, vaan osa järjestelmän laatua ja eri toimijoiden kesken. Usein kuitenkin roolit ja termit menevät sekaisin. Olisi hyvä, jos organisaatiossa olisi selkeät rakenteet ja toimintaohjeet roolien selkeyttämiseen. Ohjaukseen liittyy paljon rinnakkaiskäsitteistöä ja toimijoiden joukko on moninainen. Tämä tulee hyvin esille mm. aikuiskoulutuksessa, jossa esim. opinto-ohjausta ei ole selkeästi määritelty ja toimijat toimivat hyvin monilla eri ammattinimikkeillä. Nuorten ammatillisessa koulutuksessa nämä ovat suurinpiirtein jäsenneilty tällä hetkellä. Ohjaus tulisi kuitenkin nähdä kerroksellisena, moniammatillisena sekä tulevaisuussuuntatuneisuutena.

Opiskelijaa ohjaavat opinnoissaan mm. opettajat, työelämäkumppanit, työpajamestarit tai assistentit. Näiden toimijoiden virallinen rooli on kouluttajan rooli. Tuloksena syntyy arvioitavaa osaamista. Kun puhutaan opinnoista ohi perustason, muuttuvat opettajat valmentajiksi, ohjaajiksi. Ja muuttuvat joskus jopa konsulenteiksi: esitellään vinkkejä, vaihtoehtoja, joista opiskelija valitsee, kokeilee, valitsee. Tämä on TNO:ta (tietoa, neuvoja, ohjausta). Ammattitaitoiselta ohjaajalta edellytetään tässä myös tiedon hallintaa ja käytännön osaamista tiedon kokoamisessa, päivityksessä ja levittämisessä.

Opettajuutta voidaan ajatella ainakin kahdesta näkökulmasta: on itse opettaminen, jossa korostuu tietäminen, opetukseen valmistautuminen, sisällöstä vastaaminen sekä toisaalta opettajan persoona, johon kuuluu kiinnostus opiskelijaa kohtaan, saatavilla oleminen ja halukkuus vastata "kysymyksiin". Opiskelijat kokevat erittäin tärkeäksi sen, että opettajat antavat aikaansa ja keskustelevat henkilökohtaisesti. Opiskelija tarvitsee yleisohjauksen lisäksi näkemyksiä henkilöltä, jolla on oman alan substanssiosaamista. Toisaalta esim. toisella asteella opiskelijat puhuvat mieluummin muita kuin opiskeluun liittyviä asioita opolle tai ohjaavalle kouluttajalle, joita joskus taannoin oli enemmänkin oppilaitoksissa. Ja tämä on myös kouluttajan/opettajan työssäjaksamisen kannalta hyvä asia, koska kouluttaja pystyy keskittymään opintojen eteenpäin saattamiseen ja ohjaaja näihin muihin elämäntilanteeseen liittyviin asioihin. Myös Rätty 2016 väitöskirjassa tuloksena oli että aikuisilla on paljon tuentarvetta, joka ei liity suoraan opiskeluun vaan muihin elämäntilanteeseen liittyviin

asioihin. Erilaisilla hankkeilla, kuten NAO ja ENO-rahoituksella toteutetut koulutukset ovat nostaneet nämä elämänhallinnan asiat esiin.

Tässä kuvankaappaus Kirsti Vänskän raportista Ohjauksen osaajat - miten he sen tekevät ? Vänskä kuvaa ohjausosaamista (Onnismaata mukaellen) hyvin. Tässä tekstissä osaaminen on jaettu ydinosaamiseen ja erikoisosaamiseen. Kuka sitten ohjaa? Ei tittelisidonnaisesti.

veysalan kompetenssit. Ohjaajan ydinosaamiseen kuuluvat tiedot (knowledge), suhtautumistavat (attitudes) ja taidot (skills). Ydinosaamista on siis eettinen ja ammatillinen toiminta, asiakkaan puolesta puhuminen, monikulttuurinen tietoisuus, teorian ja tutkimuksen soveltaminen, vuorovaikutusvalmiudet, ohjauksellisten hankkeiden suunnittelu, toteutus ja arviointi, tietoisuus omista ammatillisista rajoista, moniammatillinen yhteistyö ja tietoisuus elinikäisestä urakehityksestä. Erikoisosaamista on omassa toimintaympäristössä tai erilaisten ohjattavien ryhmien neuvonnassa tai ohjaamisessa tarvittavat tiedot, suhtautumistavat ja taidot, jotka vaihtelevat tarjottavan palvelun luonteen mukaan. (Onnismaa 2003, 139–150; IAEVG 2002.)

Tulevaisuus?

Tosiasia on, että tuskinpa oppilaitoksiin palkataan enempää opoja, ohjaavia kouluttajia, tuutoreita yms. opettajan työn tueksi. Opettajat ohjaavat opiskelijaa kokonaisvaltaisesti ja tässä opettajan pitää osata toimia ammatillisesti ja nähdä myös oman osaamisensa rajat. Toisilla paikkakunnilla on Ohjaamo toimintaa ja tämä helpottaa opettajan työtä, on paikka jonne voin opiskelijan ohjata hakemaan apua elämäntilanteeseensa. Valitettavasti tällä hetkellä kaikkialla ei ole tällaista toimintaa ja se tekee sen, että oppilaitoksenkin pitää osata tukea näissä asioissa, koska muuta tahoa ei välttämättä ole.

Niinkuin jo aiemmin totesimme ammatillinen reformi tulee muokkaamaan ohjaustyötä väistämättä toisella asteella. Tämä mietityttää varmasti kaikki kouluttaja-ohjaajia ja ohjaaja-kouluttajia. Tässä kohtaa emme kovin syvällisesti miettineet mm. peruskoulun-, lukio- ja yliopistomaailmaan sijoittuvaan ohjausta. Ajatuksemme pyöri ammatillisessa koulutuksessa (nuoret ja aikuiset) sekä ammattikorkeakoulumaailmassa.

Halusimme nostaa tämän kaarimallin tähän mukaan, koska se liittyy meistä oikeinkin hyvin tähän meidän teemaamme ja on herättänyt ajatuksia.

-Ohjaus jatkuu-

www.aokk.fi

HAMK
HAMKIN AMMATTIOPETTAJAKOULU
Ammatillinen opettajakoulutus

Klassinen kaarimalli

The diagram illustrates the 'Klassinen kaarimalli' (Classical Arc Model) as a continuum of educational focus. A horizontal double-headed arrow at the top is labeled 'opinto-ohjauksen fokus'. Below this, five curved arrows point from left to right, each corresponding to a stage of the model. The stages are: terapia (therapy), ohjaus (counselling), neuvonta (guidance, advising), tiedottaminen (information sharing), and opettaminen (teaching). Vertical dashed lines separate these stages.

terapia (therapy)

ohjaus (counselling)

neuvonta (guidance, advising)

tiedottaminen (information sharing)

opettaminen (teaching)

(eri lähteistä muokannut ja suomalaisen ohjausjärjestelmään soveltanut Jaakko Helander 2014)